

Sądy administracyjne zajmują się kontrolowaniem administracji publicznej, tj. rozstrzyganiem sporów między jednostkami (w tym obywatelami) a organami administracji publicznej. Są to więc organy władzy, które rozstrzygają spory, w których jedną ze stron jest inny organ władzy. Z tego powodu ważnym jest, aby jednostka, której sprawa trafi przed taki sąd, wierzyła w możliwość otrzymania sprawiedliwego wyroku – aby zaufała sądowi administracyjnemu.

Celem niniejszego projektu jest opracowanie teoretycznej podbudowy dla regulacji prawnych mających wpływ na zaufanie do sądownictwa administracyjnego, w tym także propozycji zmian normatywnych. Analiza ta jest nakierowana na poszukiwanie prawnej natury wybranych instytucji oraz ich potencjału zdolnego do zwiększenia zaufania jednostek do sądownictwa administracyjnego. W jej toku zostaną również poruszone zagadnienia o bardziej elementarnym charakterze, zwłaszcza dotyczące tego, czym właściwie jest zaufanie do sądów w świetle Konstytucji RP i Konstytucji Republiki Francuskiej oraz prawa międzynarodowego.

Problem zaufania do sądów jest przedmiotem badań przede wszystkim statystycznych. Analizy naukowe natury normatywnej zmierzające do przedstawienia konkretnych propozycji o charakterze proceduralnym mogących zaradzić obecnej sytuacji dopiero się rozwijają w Polsce. We Francji z kolei ustawodawca wprowadza już konkretne rozwiązania prawne w tym zakresie, jednak powodzenie tych wysiłków ciągle jest niepewne. Nowatorskość niniejszego projektu polega na jego kompleksowości, interdyscyplinarnym charakterze oraz międzynarodowym nastawieniu. Jego celem nie jest wyłącznie krytyczne zbadanie aktualnych przepisów prawa, ale wielopłaszczyznowa refleksja nt. konkretnych instytucji prawnych i ich obrazu w różnych porządkach prawnych z uwzględnieniem korzyści i zagrożeń, jakie ze sobą niosą, oraz ich aplikowalności w Polsce i we Francji. Proponowana analiza ma nie tylko wymiar prawny, ale także ekonomiczny (obejmuje prognozy wpływu proponowanych zmian na prowadzenie postępowania sądowego oraz na poziom zaufania do sądów) i socjologiczny (dotyczy etapu ewaluacji).

Wybór polskiego i francuskiego systemu prawa jako porządków wiodących wynika z tego, że zaufanie do sądów w obu tych państwach w ostatnich latach spadło (w Polsce poziom zaufania wynosi 40%, a we Francji 55%). Ponadto, w dyskusji krajowej każdego z tych krajów obecny jest temat kryzysu zaufania do wymiaru sprawiedliwości. W wypadku sądów administracyjnych problem ten jest szczególnie istotny z uwagi na to, że rozstrzygają one spory między organami władzy i podmiotami prywatnymi. Te spostrzeżenia prowadzą do wniosku, że Polska i Francja znajdują się pod tym kątem w podobnej sytuacji socjo-politycznej, co jest powodem do objęcia ich jednym badaniem. Ponadto, wybór konkretnie normatywnych sposobów budowania zaufania do sądów wynika z założenia, że jego poziom nie jest kształtowany przede wszystkim czynnikami pozanormatywnymi, w tym działalnością mediów. Za postrzeganie sądów odpowiada także kształt procedury sądowej, która niestety nie zawsze jest przyjazna obywatelowi i zrozumiała dla niego.

Projekt ma charakter interdyscyplinarny i międzynarodowy. W jego trakcie zostaną zbadane regulacje nie tylko polskie i francuskie, ale także szwedzkie, austriackie i brytyjskie, tj. państw europejskich, w których zaufanie do sądów jest najwyższe. Analiza zostanie przeprowadzona w wyniku zapoznania się z kluczowymi aktami normatywnymi wybranych państw, lektury piśmiennictwa prawniczego oraz orzecznictwa. W tym celu doktorant odbędzie zagraniczne kwerendy biblioteczne oraz wizyty badawcze w Szwecji, Austrii i Wielkiej Brytanii (jeden uniwersytet i jeden sąd administracyjny na państwo), a także staż w Naczelnym Sądzie Administracyjnym w Warszawie połączony z konsultacjami naukowymi z pracownikami Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz na Uniwersytecie w Strasbourgu. Podczas stażu w Strasbourgu doktorant nawiąże również kontakt z mającymi tam swoją siedzibę Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, który orzekał już nt. zaufania do sądu w postępowaniu sądowym, jak i z Radą Europy, której organem jest wspomniany sąd. Doktorant podda badaniom m.in. następujące zagadnienia: jawność postępowania (np. możliwość prywatnego nagrywania rozprawy), sposób kierowania przez sądy pouczeń do stron postępowania, instytucja wyłączenia sędziego, przebieg postępowania, rola sędziego w procesie, a także forma graficzna i językowa orzeczeń (problem zrozumiałości i precyzji).

Ewaluacja badań będzie polegała na przeprowadzeniu ankiet jakościowych z sędziami, ankiet ilościowych z adwokatami i radcami prawnymi, a także odbyciu wewnętrznych dyskusji w jednostce realizacji grantu przy udziale zaproszonych zagranicznych ekspertów. Doktorant będzie również uczestnikiem kilku konferencji naukowych o międzynarodowym zasięgu.

Owoce przeprowadzonych prac zostaną opublikowane w pracy doktorskiej napisanej w języku angielskim oraz w dwóch artykułach naukowych zamieszczonych w międzynarodowych czasopiśmie.